

ZÁVĚR

Znalecké posudky a odborná vyjádření nacházejí své uplatnění při dokazování v trestním řízení více jak 100 let. Obecně lze považovat výsledky vzešlé z procesu znaleckého zkoumání za důkazy toliko nepřímé. Při usuzování na jejich důkazní hodnotu je nutné se vyvarovat jejich nekritickému hodnocení. Tyto výsledky zpravidla v praxi slouží ke ztotožnění osob, zvířat a věcí, jež mají nějaký vztah k projednávané trestní věci. Jedná se významné důkazní prostředky, neboť získané informace směřují k prokázání či vyvrácení dokazované skutečnosti, a bez poznání těchto skutečností mnohdy nelze věc náležitě objasnit, tedy rozhodnout o ní.

Praktická využitelnost výsledků vzešlých ze znaleckého zkoumání pro účely dokazování v trestním řízení je zejména je závislá předně na:

1. vypovídací hodnotě zajištěné stopy a její využitelnosti v procesu znaleckého zkoumání. Z tohoto pohledu se jeví významné nakolik a v jaké míře se ve stopě odrazily vlastnosti ztotožňovaného objektu, jaká doba uplynula od vzniku stopy po její zajištění a jakým vlivům po tu dobu byla vystavena, nakolik je trvalá apod.
2. dodržení právních předpisů při úkonech prováděných v procesu znaleckého zkoumání, popř. charakterem pochybení
3. a v neposlední řadě kvalitou položených otázek znalci a kvalitou jeho odpovědi

Cílem této práce bylo stanovení právních limitů, které je nezbytné za současného právního stavu respektovat a dodržovat,

aby byly informace získané ve formě znaleckých posudků, popř. odborných vyjádření byly přípustné v trestním řízení, a současně poukázat na nejčastěji vyskytující se procesní vady.

Stran tohoto lze na základě této práce vyvodit následující zobecněné závěry ve vztahu k jednotlivým fázím zkoumání.

Při **zajištění kriminalistických stop** nedochází z právního hlediska k výrazným problémům. Stopy jsou obvykle zajištěny na místě činu nebo jiných místech s trestným činem souvisejících v rámci provádění ohledání věci nebo jiných úkonů v trestním řízení (domovní, osobní prohlídka aj.). Na tomto úseku si dovoluji upozornit na význam protokolace. Protokol je významným listinným důkazem. Nesepsání protokolu, jakož i závažné pochybení při dokumentaci úkonu, může způsobit i nepoužitelnost získaných informací v řízení před soudem.

Problematičtější však bývá **získání srovnávacích materiálů**, zvláště pak těch lidského původu. Srovnávací materiály mohou bezprostředně souviset s pachatelem trestného činu, který se mnohdy snaží tím, že se odmítá podrobit identifikačním úkonům, zabránit tomu, aby orgány činné v trestním řízení srovnávací materiály získaly, neboť ty by mohly vést k jeho usvědčení. Trestní řád však již v současné době vymezuje postupy směřující k jejich získání i v těchto případech. Tyto postupy však mohou zasahovat i do některých lidských práv. Z tohoto důvodu je nezbytné věnovat odběru srovnávacích materiálů značnou pozornost z hlediska jejich následné procesní použitelnosti. V případě, že se osoba odmítne podrobit odběru srovnávacích materiálů, má orgán činný v trestním řízení

v podstatě tři možnosti. Jednak může od získání srovnávacích materiálů upustit, dále se může pokusit donutit osobu k součinnosti ukládáním pořádkových pokut, nebo „nově“ může překonat odpor této osoby, pokud půjde o obviněného, resp. podezřelého. Osobně bych se přikláněl k této poslední možnosti. Možnost a podmínky překonání odporu obviněného, resp. podezřelého fyzickým donucením je upravena v ustanovení § 114 odst. 3, 4 trestního řádu. V práci je o této problematice pojednáno v kapitole, kde jsou stanoveny i právní limity překonání odporu. Určitým problémovým limitem by mohla být proporcionalita, tj. přiměřenost překonání odporu. Za účelem předejití možného sporu o dodržení této podmínky doporučuji zvážit účast nezúčastněné osoby při takovýchto úkonech. Dále se domnívám, že by bylo vhodné z důvodu sjednocení aplikační praxe provést výklad celé této problematiky (vynucení identifikačních úkonů) ze strany státního zastupitelství. Takovýto výklad by byl jistě orgány činnými v trestním řízení akceptován, vzhledem k úloze jakou státní zastupitelství sehrává v trestním řízení. A byl by pravděpodobně zohledněn i v interních aktech řízení Policie.

Jelikož jsou identifikační úkony upraveny i v zákoně o Policii ČR, považoval bych za vhodné propojit tento zákon s trestním řádem tak, aby bylo jednoznačně stanoveno, že informace získané na základě provedení identifikačních úkonů podle zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR lze použít i v rámci dokazování v trestním řízení. Legislativně technicky by takový krok mohl být proveden buď novelou zákona o Policii, případně novelou trestního řádu.

Obecně lze říci, že v průběhu **vlastní identifikačního zkoumání** nedochází k závažným problémům.

Na úseku prověřování je třeba upozornit na nezbytný kritický přístup i ve vztahu ke znaleckým posudkům. Závěry znalce je tedy rovněž třeba porovnat se všemi dalšími informacemi, které o trestní věci máme.

Hodnocení znaleckých posudků je pak věcí zejména soudů. Soud poté musí odůvodnit jakými úvahami byl při svém rozhodování veden a jaký význam tomuto důkazu přiznal.

Hlavním úkolem trestního řízení je totiž zjistit, zda se stal skutek, zda je trestným činem a kdo je jeho pachatelem. Protože byl tento skutek spáchán v minulosti a orgány činné v trestním řízení ho nemohly pozorovat a ani se ho nezúčastnily, používají k jeho objasnění zvláštního postupu, který se nazývá dokazování.

Dokazování v trestním řízení tak sehrává významnou roli při objasňování trestné činnosti. Kvalita získaných důkazů totiž ovlivňuje i konečné rozhodnutí soudu, neboť to musí vycházet pouze z platných (zákonných) důkazů. Důkazy svědčící v neprospěch či ve prospěch obviněného musí být jednoznačné a nesmí být o nich pochybnosti.

Bez kvalitního a řádně provedeného dokazování nemůže být obžaloba úspěšná.

V současné době je v České republice patrný posun z inkviziční koncepce trestního řízení k angloamerickému kontradiktornímu typu řízení.

Zejména pokud jde o přípravné řízení.

Někdy se uvažuje o další redukci přípravného řízení ve prospěch rozhodování soudu.

Trestní řád tím dává větší prostor v řízení straně obžaloby, jejímž úkolem je přesvědčit soud o vině obviněného. Rovněž obhajoba je oprávněna žádat soud o povolení k provedení výslechu svědka nebo opatření znaleckého posudku, čímž se posiluje kontradiktornost řízení.

Úloha soudu v trestním řízení se tak mění a soud dostává větší prostor na to, aby se mohl více soustředit na provádění dokazování, hodnocení důkazů a konečné rozhodnutí ve věci.

V práci jsem chtěl upozornit na význam dokazování.

Předkládaná rigorózní práce soustřeďuje problémy, které mohou v trestním řízení, v souvislosti s procesem dokazováním nastat.

S ohledem na rozsah práce je zřejmé, že práce nemůže postihnout veškeré problematické oblasti dokazování a proto se zaměřuje pouze na jednu z těchto oblastí, tj. znalecké posudky.